

Slechtvalken veroveren de stad

Wie had dat ooit kunnen denken... slechtvalken op de stadhuistoren van Zoetermeer! Vogelwerkgroep Zoetermeer had al in 2000 een nestkast voor slechtvalken op de toren geplaatst, maar de vogels bleven weg en de kast raakte in verval. Tot er in maart 2014 een melding kwam dat er 'valkjes' op de stadhuistoren zaten. Stadsbioloog Hendrik Baas maakte er slechtvalken van. Al snel was ik present voor een dubbelcheck: het ging inderdaad om een paartje slechtvalken.

Tekst Winfried van Meerendonk

Burgemeester en wethouders werden op de hoogte gesteld van wat zich boven hun hoofd afspeelde en in de gemeenteraad van Zoetermeer werden de slechtvalken een hot item.

De Zoetermeerse stadsbioloog heeft in februari 2015, in samenwerking met een ecologisch adviesbureau, een nieuwe nestkast voor de slechtvalken geplaatst op de stadhuistoren. De kast is niet geplaatst op de plek waar de valken zich bij voorkeur ophielden, dus wellicht zal hij later verplaatst moeten worden. Slechtvalken kiezen zelf hun broedplaats en dan pas kun je ze faciliteren door op die plek een nestkast te plaatsen.

Net als alle valkensoorten bouwen slechtvalken zelf geen nest. Ze maken regelmatig gebruik van oude kraaiennesten die zich in hoogspanningsmasten bevinden. In de stad moeten de valken genoeg nemen met oneffenheden op hoge gebouwen om hun eieren in te deponeren. De kans op mislukken is dan groot, omdat de eieren kunnen weggrollen of bij stortbuien in het water belanden. Om de valken tegemoet te komen plaatst men speciale nestkasten. Ook wel omdat men hoopt, dat de slechtvalken een bijdrage zullen leveren aan het bestrijden van duiven- en meeuwenoverlast in het stedelijk gebied, maar dat is niet altijd succesvol.

Eieren in 2016

Op 6 april 2015 zag ik de slechtvalken paren op de stadhuistoren. Het vrouwtje was toen in haar derde kalenderjaar en

had net het volwassen verenkleed verkregen, met gebandeerde borst en blauwgrijze rug. Vanaf deze leeftijd beginnen ze doorgaans met broeden. Het broedsucces neemt toe met het vorderen van de leeftijd. In populaties die zich uitbreiden kunnen jonge, onervaren vogels toch tot broeden komen. Door concurrentie met volwassen vogels neemt die mogelijkheid af met de groei van een populatie. Slechtvalken worden in het wild niet ouder dan een jaar of 18, maar meestal sneuvelen ze eerder. Ondanks het tijdelijk stilleggen van werkzaamheden aan de gevel verschenen er in 2015 geen eieren in de nestkast, maar de valken bleven trouw aan hun zelf gekozen stadhuistoren. Vanaf januari 2016 nam het bezoek van de valken aan de toren weer toe, na een korte afwezigheid in december. Half

maart zagen mijn vriendin en ik een spectaculaire aanval op een zilvermeeuw die ijlings op de vlucht sloeg en aan het eind van de maand had het paar al twee eieren geproduceerd. Ze lagen niet in de nestkast, maar op een erker aan de andere kant van het gebouw. Uiteindelijk werden op de erker vier eieren gelegd, die allen sneuvelen omdat ze weggrolden op het gladde beton.

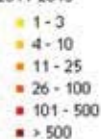
Het stadsleven

Niet alleen in Zoetermeer, maar ook in andere grote en kleinere steden met hoge gebouwen, koeltorens of schoorstenen broeden tegenwoordig slechtvalken. Onder andere in Den Haag, Delft, Leiden, Leidschendam, Rijswijk, Rotterdam, Amsterdam, Den Bosch, Zwolle, Utrecht, Groningen, Leeuwarden en Tilburg.



Slechtvalk valt kleine mantelmeeuw aan. Foto: Thea van Gogh

Slechtvalk broedvogels verspreiding 2011-2013



© Sovon Vogelonderzoek Nederland

Verspreiding van broedende slechtvalken in Nederland 2011-2013 (Bron: SOVON).

De Werkgroep Slechtvalk Nederland (WSN) en SOVON volgen de ontwikkeling van de aantallen slechtvalken in ons land. Nadat halverwege de vorige eeuw wereldwijd populaties uitstierven door accumulatie van pesticiden via prooidieren maakt de slechtvalk (*Falco peregrinus*), na een verbod op gechloroëerde koolwaterstoffen als DDT, een opmerkelijke comeback. Mede dankzij het aanpassingsvermogen om het stedelijk landschap te koloniseren is de Nederlandse populatie sterk gegroeid. Ongetwijfeld heeft de beschikbaarheid van nestkasten op potentiële broedplaatsen en de ruime beschikbaarheid van prooidieren daarbij een rol gespeeld. Naar schatting zijn er nu tussen de 140 en 160 broedparen in ons land en dat is meer dan ooit tevoren.



Noord- en Zuid-Holland, Limburg en Noord-Brabant vormen wel het bolwerk van deze soort. In kustgebieden zonder hoogbouw broeden ze soms op de grond. In het stedelijk gebied bezoeken ze hoge gebouwen met een vrije aan- en afvliegbaan. Vanaf deze locaties hebben slechtvalken een vrij uitzicht en kunnen ze ook hun jachtvluchten afstemmen op vliegende prooien; de stad is voor hen immers een rotslandschap. Slechtvalken zijn vooral vogeljagers en weten vogels tot de grootte van een zilvermeeuw uit de lucht te slaan. Op het eiland Tiengemeten vond ik zelfs een brandgans als prooi van een slechtvalk, maar meestal zijn de prooien kleiner, getuige de resten van een duif, koperwiek en ekster op de stadhuistoren van Zoetermeer. De verlichting in de stad maakt het de slechtvalk mogelijk, om de hierdoor aangetrokken vogels in de avond en nacht nog te vangen, ongetwijfeld een voordeel van het stadsleven. <



De stadhuistoren van Zoetermeer met daarop een slechtvalkmannetje. Foto: Simon Post

Literatuur

Bijlsma, R.G., 2012. Mijn roofvogels. Uitgeverij Atlas
Ratcliffe, D., 1980. The Peregrine Falcon. T.& A. D. Poyser England

> Winfried van Meerendonk is 'supporter van de slechtvalk' (www.vogelatlas.nl), voorzitter van de Vogelwerkgroep Zoetermeer (www.vwgzoetermeer.nl) en lid van KNNV afdeling Zoetermeer (www.knnv.nl/zoetermeer).

Met dank aan Rob Bijlsma en Caroline Elfferich voor het kritisch doornemen van de tekst.



Legsel van slechtvalken op de stadhuistoren van Zoetermeer. Foto: Hendrik Baas